

S YASET SOSYOLOJ S

SOS 207

KISA ÖZET

1. ÜN TE S YASET SOSYOLOJ S NE G R

G R

Toplumsal hayatı düzenleyen genel kuralları yapmak, korumak ve de i tirmek için gerçekte tirilen faaliyetler ekinde tanımlanabilecek olan siyaset, farklı ki iler ve gruplar arası çatı maları ve i birli ini beraberinde getirir (Heywood, 2014).

S YASET SOSYOLOJ S N N TANIMI VE KAPSAMI

Siyaset sosyolojisi siyasal ve toplumsal aktör, kurum, yapı ve davranı lar arasındaki ili kiyi ortaya çıkarmak ve açıklamak için siyaset bilimi ve sosyoloji disiplinlerinden faydalanan *melez bir disiplindir* (Faulks, 1999; Rush, 1992; Uslu, 2016). Siyasi analizlere yeni bir boyut getiren siyaset sosyolojisi, siyaset ve toplum arasındaki *kar ılıklı ba umluluk ve etkile im* süreçlerine odaklanır.

Siyaset Sosyolojisinin Kapsamı

Siyaset sosyolojisi, siyaset ve toplum arasındaki kar ılıklı etkile imi inceleyen bir disiplindir. Bu kar ılıklı etkile imin tanımlanabilmesi için öncelikle siyaset ve toplumun nelerden olu tu u sorusunu cevaplamak gerekir. Siyaset bilimince incelenen temel kurumlar yerel ve ulusal hükümetler, yargı, meclisler, bürokrasi ve kolluk kuvveti unsurları olan asker ve polistir. Sosyologlarca incelenen toplumsal alanı ise üçe ayırmak mümkündür: *kamusal alan, ekonomi ve özel alan*.

D KKAT: ktidar ili kilerini içeren her kurum, toplumsal grup ve alan siyaset sosyolojisinin inceleme alanına girer. Siyaset sosyolojisinin ilgi alanlarının topluluk ve ulusal düzeyde oy verme davranı ları, ekonomik güç ve siyasi karar alma gücünün konsantrasyonu, çıkar gruplarının ve siyasi hareketlerin ideolojileri, siyasi partiler ve sivil toplum örgütleri içindeki oligar i problemi ile hükümet ve bürokrasi konularıdır.

Siyaset sosyolojisinin kapsamı ülkelerin önceliklerine göre de farklıla maktadır. Baruch Kimmerling tarafından derlenen *Yol Ayrımında Siyaset Sosyoloji* (1996) adlı eser, ngiltere’de sınıf tartışmalarının siyaset sosyolojisinin temel konusu olarak ele alındı nı belirtirken Rusya’da toplumsal hareketler, demokrasiye geçi , seçmen davranı ı, sivil toplum ve siyasi partiler konularına de inildi ini, Hindistan’da ise demokrasiye geçi sürecinde ekonomik kalkınma ve kültürün etkisi üzerine odaklanıldı nı belirtmektedir.

Siyaset Sosyolojisinin Di er Disiplinlerle li kisi

Siyaset bilimi ve sosyoloji disiplinlerinden faydalanan ve siyasi analizleri geli tiren melez bir disiplin olan siyaset sosyolojisi kinci Dünya Sava ı sonrasında kurumsalla mı bir disiplin olarak ortaya çıkmı tır. *Siyaset ve sosyolojinin sınırlarında bir disiplin* olan siyaset sosyolojisinin ortaya çıkabilmesinin mantıki artı siyaset ve sosyolojinin ayrı sosyal bilim disiplinleri olarak ortaya çıkmasıdır.

Toplum ve siyasetin ayrı bilimsel inceleme konuları olarak ortaya çıkmasının altında aydınlanma dü üncesi yatmaktadır. Kökenleri 17. yüzyıla dek götürülebilecek ve özellikle 18. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Avrupa’da ve sonrasında ABD’de etkili olan aydınlanma dü üncesi do a ve sosyal bilimleri de kapsayan felsefenin insanlı ın ko ullarının iyile tirece ini iddia eden bir felsefi akımdır.

Bireylerin toplumsal ya amının, insan gruplarının ve toplumların bilimsel incelemesi ekinde tanımlanabilecek *sosyoloji* (Giddens, 2012) bir bilim dalı olarak 19. yüzyılın ba larında ortaya çıkmı tır. Sosyolojinin bir disiplin olarak ortaya çıkmasının ardında *sanayi devrimi* ve *Fransız devriminin* Avrupa toplumlarında yarattı ı altüst edici de i ikliklere yönelik ilgi yatmaktadır.

Siyaset sosyolojisinin siyaset bilimi ve sosyoloji disiplinlerinden farkı nedir? Öncelikle siyaset sosyolojisi siyaset bilimi ile benzer konularla ilgi duymakta, siyasal süreç ve olgulara odaklanmaktadır. Her iki disiplinin temel ilgi alanları kıt kaynakların da ılımı üzerine toplumsal gruplar arasında ya anan çatı ma ve uzla ma süreçleri, bu süreçlerde etkili olan güç, iktidar ve otorite ili kileri ve bu ili kilerin kurumsalla masında önemli rol oynayan devlet olgusudur (Vergin, 2003).

SİYASETİN SOSYOLOJİSİ

Siyaset sosyolojisi kendine has bir disiplin olarak İkinci Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkmıştır. Bu döneme kadar ise *sosyolojinin bir alt disiplini* olarak gelişmiş ve siyasetin sosyolojisi olarak kabul edilmiştir. *Klasik siyaset sosyolojisi* olarak da adlandırılan *siyasetin sosyolojisi*, 1850'lerden itibaren tıpkı din sosyolojisi ya da aile sosyolojisi gibi sosyoloji biliminin bir alt dalı olarak ele alınmıştır. Siyasetin sosyolojisi yaklaşımlarına göre sınıf ve statü gibi sosyolojik faktörler, hukuk, devlet ve siyasi partiler gibi siyasi değişimleri belirleyen *bağımsız değişkenlerdir* (Sartori, 1969). Bu anlamda siyasal kurumlar, ekonomik ve kültürel faktörlerce şekillendirilen ve değişim içindeki toplumsal düzenin bir parçası olarak kabul edilmiştir (Kimmerling, 1998).

Siyaset sosyolojisini şekillendiren ve çalışmalarıyla siyaset sosyolojisindeki ana akımların ortaya çıkmasını sağlayan üç önemli sosyolog vardır: Karl Marks, Max Weber ve Emile Durkheim.

Dikkat: Siyasetin Sosyolojisi: Siyasi kurum ve süreçlerin toplumsal yapı ve süreçler tarafından belirlendiği varsayan sosyoloji alt disiplini.

Marks'a göre toplumsal örgütlenmenin üç yönü bulunmaktadır: hayatımızı devam ettirebilmek için kullandığımız *üretim araçları ve yöntemleri*; bu üretim araçlarının sahipliği ile ilgili mülkiyet ve iş bölümü ilişkilerini kapsayan *üretim ilişkileri* ve bu üretim ilişkilerinin ortaya çıkardığı hukuki ve siyasal *üstyapı*.

Dikkat: Marx'a göre siyaset, kültür ve ideolojiyi içeren üstyapı üretim ilişkilerinden ibaret olan altyapının yansımasıdır ve altyapıdaki eşitsizlik ilişkilerinin tekrar yaratılmasına hizmet eder.

Marks, burjuvazinin kar hırsı, proleterlerle mücadele ve kentleşme sonucunda işçi sınıfının siyasallaşarak *sınıf bilinci* kazanacağını ve komünizme geçişini sağlayacağını iddia etmiştir. Sendikaların ve aydınların işçilerde sınıf bilincinin oluşmasına ve devrimin gerçekleşmesine önemli katkıları olacaktır iddia eden Marks'ın beklentisinin aksine batıdaki sendikal hareket kapitalist hükümetlere ciddi bir meydan okumada bulunmamıştır.

Max Weber

Siyaset sosyolojisinin klasik kurucularından bir diğeri olan Alman sosyolog Max Weber (1864-1920) tıpkı Marks gibi siyaset ve toplum ilişkisinin bütüncül bir analizini getirmiştir. Ayrıca Marks'ın siyaset-toplum ilişkisinde ikinci planda tuttuğu üstyapı unsurlarını ön plana çıkararak siyasetin önem kazanmasını sağlayan isimdir. Siyaseti sadece topluma bağlı bir olgu olarak gören Marks'ın aksine Weber siyasetin toplumdan özerk olabileceğini ve iktidarın sadece üretim araçlarının sahipliği ile açıklanamayacağını iddia etmiştir.

Weber'e göre mürekkep ve amaçlı eylem potansiyeline sahip iki farklı toplumsal tabaka vardır. Bunlarda ilki itibar dağınıklığının yer aldığı toplumsal düzen içinde var olan *statü gruplarıdır*. Statü grupları doktorlar, sanatçılar ya da hukukçular gibi ortak mesleki pozisyonu paylaşan gruplardır. Bu grupların mensupları benzer yerlerde yaşarlar, benzer evlerde otururlar, benzer hayat tarzlarını paylaşırlar.

Dikkat: Weber, Marks'ın siyaset-toplum ilişkisinde ikinci planda tuttuğu üstyapı unsurlarını ön plana çıkararak siyasetin önem kazanmasını sağlayan isimdir. Siyaseti sadece topluma bağlı bir olgu olarak gören Marks'ın aksine Weber siyasetin toplumdan özerk olabileceğini ve iktidarın sadece üretim araçlarının sahipliği ile açıklanamayacağını iddia etmiştir.

Weber'in siyaset sosyolojisine bir diğer önemli katkısı ise kültür ve fikirlerin toplumsal yapı üzerindeki önemini altını çizmesidir. Üretim tarzının üstyapı unsurlarını yani inançları, felsefeyi, hukuku ve siyaseti belirleyeceğini iddia eden Marks'ın aksine Weber üretim tarzının üstyapı unsurları tarafından belirlenebileceğini iddia eder.

Emile Durkheim

Sosyoloji biliminin kendine has bir bilim olarak ortaya çıkmasını sağlayan ünlü Fransız sosyolog Emile Durkheim (1858-1917), siyaset sosyolojisinde önemli yaklaşımlardan yapısal-fonksiyonelci yaklaşımın kurucu sosyologlarından biridir. Toplumu *organik bir bütün* olarak kabul eden Durkheim, toplumsal yapıların toplumsal dayanışma, istikrar ve dengeye katkıda bulunduğunu iddia etmiştir.

Yapısal Fonksiyonelcilik

Durkheim'ın çalışmalarıyla esinlenen yapısal fonksiyonelcilik teorisi toplumun birbirine bağlı aile, eğitim, ekonomi ve din gibi parçalardan oluştuğunu ve farklı fonksiyonlara sahip bu parçaların birbirlerini ve toplumu etkilediğini öne süren sosyal bilimler yaklaşımıdır.

D KKAT: Siyasal sistem Parsons'a göre toplumsal aktörleri ortak bir amaca ulaşmak için hareket ettiren alt sistemdir.

MODERN SİYASET SOSYOLOJİSİ

Modern siyaset sosyolojisi İkinci Dünya Savaşı sonrasında melez bir disiplin olarak ABD'de ortaya çıkmıştır. Toplumun sebep siyaseti de sonuç olarak kabul eden siyasetin sosyolojisinin aksine modern siyaset sosyolojisi siyaset ve toplumun birbirlerini etkilediğini ve ikisinin de açıklayıcı faktör olarak ele alınması gerektiğini savunur. Artık siyaset sosyolojisi sosyolojinin bir alt dalı değil, toplumsal ve siyasal değişimleri açıklayıcı olarak kullanan melez bir disiplindir (Sartori, 1969).

D KKAT: Siyasetin sosyolojisi siyaseti toplumsal faktörlere göre açıklamaya çalışırken modern siyaset sosyolojisi siyaset ve toplum arasında karşılıklı bir etkileşimi kabul eder.

Davranı Bilim

Siyaset sosyolojisinin bir disiplin olarak kurumsallaşmasında etkili olan önemli bir diğer gelişme ise siyaset biliminde yaşanan davranışçı devrimdir. Siyaseti devlet ve kurumlarının incelenmesinden ibaret gören kurumsalcı yaklaşımı yetersiz bulan siyaset bilimciler norm ve değerler yerine ölçülebilir insan davranışlarına odaklanılması gerektiğini savunmuşlardır.

D KKAT: Davranışçı siyaset sosyolojisi sosyolojinin kullandığı nitel ve nicel veri toplama tekniklerini kullanır.

Modernleşme Teorisi

İkinci Dünya Savaşı sonrasında siyaset sosyolojisi üzerine yapılan çalışmalar genellikle modernleşme yaklaşımını benimsemiştir. Kökenleri aydınlanma dönümlerinin ve Durkheim ve Weber gibi sosyologların çalışmalarında bulunan *modernleşme teorisi*ne göre toplumlar ekonomik ve teknolojik güçlerin etkisiyle değişmektedir.

Modernleşme teorisi 1960'lı yılların sonlarından itibaren sorgulanmaya başlanmıştır. Modernleşme teorisine getirilen temel eleştiriler liberal demokrasiyi ve kapitalizmi toplumsal evrimin son noktası olarak görmesidir. Demokrasiyi ve kapitalizmi her toplumun benimsemesi gereken idealler olarak varsayan bu batı merkezli evrimci yaklaşımın batı-dışı toplumlarda ne derece açıklayıcı olduğu önemli bir tartışma noktası olmuştur. Dahası, ekonomik kalkınmanın siyasi kalkınmayı beraberinde getireceğine dair modernist inanç sorgulanmaya başlanmıştır.

SİYASET SOSYOLOJİSİNDE KÜLTÜREL DÖNÜŞ

Klasik ve modern siyaset sosyolojisi epistemolojik olarak geleneklere eleştirel yaklaşan ve nesnel, realizme ve bilimselliğe önem veren bir perspektifi paylaşmıştır. Siyaset ve toplumun ulus-devlet sınırları içinde bulunduğu, siyaset sosyolojisinin konusunun da siyaset ve toplumun kesim kümesinde yer alan çıkar grupları, siyasi partiler, toplumsal hareketler gibi elemanlar olduğu iddia edilmiştir.

Siyaset sosyolojisinin kapsamını etkileyen asıl önemli gelişme ise *küreselleşme* sürecidir. Küreselleşme toplumun ekonomik, siyasi ve kültürel yapılarının ulus-devletin sınırları ötesinde tekrar çizildiği tarihsel bir süreçtir (Giddens, 2012). Uluslararası şirketlerin ortaya çıkması ve bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelerle karakterize edilen küreselleşme süreci devletin ekonomi üzerindeki kontrolünün zayıflamasını beraberinde getirmiştir.

Kültürel Dönüş

Kimlik odaklı toplumsal talepler, yeni sınıfların ortaya çıkması, üretim tarzındaki dönüşümler, iki kutuplu dünyanın sona ermesi ve küreselleşme süreci kimi sosyologlara göre klasik ve modern siyaset sosyolojisi yaklaşımlarınca göz ardı edilen kültür olgusunun önemini artırmıştır.

D KKAT: Kültür klasik sosyolojiye göre farklı metodlarla incelenebilecek verili ve sabit bir olgudur.

Kültürel dönüşümün katkısı olan bir diğer gelişme ise Fransız düşünür Michel Foucault'un (1926-1984) iktidarın kavramsallaştırılmasına yaptığı katkıdır. Klasik ve modern siyaset sosyolojisi iktidarı herhangi bir toplumsal grubun elinde olabilecek bir olgu olarak kabul etmiştir. Ancak Foucault, iktidarın herhangi bir sınıfın kontrolü altında olmadığını, aksine hem yöneten hem de yönetilenleri şekillendiren bir güç olduğu iddia etmiştir.

**%90 SORULARI
YAKALAYAN ÖZETLER**

**Özetin devamı
için tıklayınız..**

